

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
Кафедра практичної психології та педагогіки**

**МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
(Республіка Польща)**

**ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» Волинської обласної ради**

ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

**Матеріали
ХІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

м. Львів, 23 квітня 2025 р.

Львів – 2025



Рекомендовано до друку вченою радою факультету психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 22 квітня 2025 року, протокол № 4.

Рецензенти:

Потапчук Євген Михайлович – доктор психологічних наук, професор;

Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 квітня 2025 р., м. Львів).
Львів, 2025. 414 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.** (голова);

доктор педагогічних наук, професор **Аніщенко В. О.**;

доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);

кандидат педагогічних наук **Марчук С. С.**;

кандидат педагогічних наук **Шарлович З. П.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в умовах воєнного стану, проблеми психологічного супроводу особистості, яка зазнала травматичного впливу, психолого-педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності в екстремальних умовах, міждисциплінарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, 2025

© Автори, 2025



<i>Ірина Бабій</i>	
Психологічне консультування у професійній діяльності психолога (лінгводидактичний аспект)	277
<i>Петро Бойчук</i>	
Стрес у студентському житті: вплив та способи подолання	279
<i>Світлана Вдович</i>	
Психологічні проблеми осіб, які пережили окупацію, у контексті базових потреб А. Маслоу	283
<i>Юрій Вінтюк</i>	
Фільмотерапія у профілактиці насильства в навчальних закладах (на прикладі фільму «Вчитель»)	289
<i>В'ячеслав Гаврилькевич, Станіслав Крук</i>	
Короткий історичний огляд психофізіологічних знань про серце: від античності до наших днів	294
<i>Тетяна Конівіцька, Лідія Вербицька</i>	
Формування національної ідентичності особистості в закладах освіти безпекового спрямування	301
<i>Емілія Костишин</i>	
Соціальні послуги в умовах війни в Україні: нові зміни та виклики	305
<i>Олександр Куций</i>	
Системно-синергетичний підхід до супроводу кар'єрного становлення персоналу екстремального типу професійної діяльності	309
<i>Анастасія Ленчинська</i>	
Механізми арт-терапії з точки зору нейронауки в роботі з ПТСР	312
<i>Олег Лозинський</i>	
Особистість – українське суспільство – світ на перехресті «екстремальних умов»	316
<i>Сергій Марчук</i>	
Шляхи формування стресостійкості здобувачів освіти під час війни	321
<i>Тарас Матвійчук</i>	
Семантичні та психолінгвістичні інтерпретації екстремальних умов	325
<i>Ірина Матійків</i>	
Метафоричні асоціативні карти як інструмент психологічної практики	332

поняття «професійна надійність»: як безпомилковість виконання дій; як стійка працездатність; як збереження стійкості у ризиконебезпечних умовах діяльності, тощо. Розрізнять «функціональну надійність», тобто ступінь адекватності реакцій організму. «професійну надійність», тобто безпомилковість та своєчасність дій [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Лебедєва С. Ю., Тімченко О. В. Психологічне забезпечення професійної та функціональної надійності фахівців : монографія. Х. : ХНАДУ, 2005. 326 с.
2. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ: Знання, 1989. 48 с.
3. Словник української мови: в 11 т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1970 – 1980.

Ірина Бабій

ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА (лінгводидактичний аспект)

Актуальним на сучасному етапі є розгляд особливостей формування професійного мовлення через призму компетентнісного підходу до навчання, адже сьогодні якість фахового мовлення у царині лінгвоактивних професій, а саме такою є робота психолога, значною мірою залежить від рівня сформованості комунікативної компетенції фахівця, а саме: вміння утримувати в пам'яті сказане та зіставляти перебіг спілкування з обраною комунікативною метою; дотримання комунікативних стратегій, що уможливорює досягнення необхідного результату комунікації; знання особистості співрозмовника, його темпераменту, уподобань, що забезпечує зворотний зв'язок у комунікації, а також успішне подолання психологічних бар'єрів між мовцями (психологом та клієнтом); орієнтація на підтримання самого процесу спілкування, контролю за цим процесом; контролю власної мовленнєвої поведінки, емоцій тощо. Важливу роль у формуванні комунікативної компетенції здобувачів відіграє рідномовна підготовка у ЗВО, яка базується на синтезі мовних, мовленнєвих, соціокультурних знань, умінь і навичок, які майбутній психолог не просто опановує, а вчиться застосовувати з конкретною комунікативною метою.

Від рівня сформованості комунікативної компетентності значною мірою залежить ефективність такого виду професійної діяльності психолога-практика як психологічне консультування – комплексу заходів, для оцінки психологічних ресурсів клієнта, надання йому емоційної

підтримки, зміни його ставлення до проблеми, підвищення стресової та кризової толерантності, засвоєння нових моделей поведінки тощо. Т. Ханецька та А. Федоренко вважають, що «практично всі види психологічного консультування передбачають мовленнєву взаємодію психолога з клієнтом, що є основним змістом спілкування фахівців, адже наріжним механізмом цієї взаємодії є передовсім психологічний вплив на клієнта» [3, с. 99]. Основними техніками психологічного консультування, які потребують сформованої комунікативної компетенції є *прояснення*, яке спрямоване на розкриття змісту (мотиваційного, цільового, операційного) висловлювань; *рефлексивна вербалізація* допомагає підсилити емоційно-змістовий резонанс висловлювань клієнта; *інтерпретація* – техніка роз'яснення (пояснення) клієнтові прихованого змісту його висловлювань, яка може мати стверджувальну, пропозиційну або запитальну форми. Виділяють також й інші загальні вимоги щодо вербальної взаємодії під час психологічного консультування, як-от: уникати в бесіді слів, що заміщують реальних людей або ситуації; вживати особовий займенник «Я», замість «Ми», «Вони»; замінювати модальне дієслово «повинен» на «хочу»; не вживати форм минулого і майбутнього часу, натомість використовувати тільки формами теперішнього часу; звертатися до клієнта на ім'я; контролювати тон і гучність голосу, які є важливими інструментами виразності мовлення; вживати за потреби евфемізми – стилістично нейтральні слова або вирази замість синонімічних конотативних мовних одиниць. Прийом евфемізації дозволяє пом'якшити, замаскувати суть сказаного, що допомагає уникнути комунікативних конфліктів. Підкреслимо, що уваги потребує не лише мовлення психолога, а й уміння останнього аналізувати мовлення клієнта, яке часто є одним з найважливіших індикаторів його особистості.

З огляду на зазначене дослідники виділяють відповідні компоненти комунікативної компетенції майбутніх психологів. Так, Т. Каменєва, яка відносить комунікативно-мовленнєву компетентність психолога до професійно важливих якостей, акцентує на сформованості мовленнєвих знань, вмінь і навичок, високій культурі мовлення, яка визначається такими характеристиками як правильність, логічність емоційність, ясність, точність, доступність, виразність, різноманітність, доречність, естетичність [2]. Власне лінгвістичні компоненти слід доповнити позамовними характеристиками фахівця: емпатійністю психолога та його умінням активно слухати.

О. Бондаренко, здійснюючи психосемантичний аналіз висловлювань психолога визначив такі фактори його ефективної вербальної взаємодії з клієнтом: зрозумілість та доступність (варто з обережністю вживати незрозумілу для клієнта психологічну термінологію) мовлення; великий словниковий запас (велемовність); емоційне залучення обох співрозмовників, яке реалізується через відповідні мовні засоби – фонетичні, лексичні, граматичні; змістова цілісність і зв'язність думок; ритмічність та впливовість [1], останні фактори забезпечують суґестивність мовлення психолога .

Отже, професійне мовлення психолога потребує сформованих комунікативної та мовленнєвої компетенцій, які забезпечують високу культуру мовлення психолога, а також дозволяють свідомо керувати процесом спілкування, прогнозувати результати словесного контакту, створювати оптимальні умови для взаємодії зі співрозмовником.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко А. Ф., Федько С. Л. Соціокультурна компетентність практикуючих психологів: сучасний стан і перспективи. Психолінгвістика. 2017. № 21 (1). Р. 23–40. URL: <https://psycholingjournal.com/index.php/journal/article/view/39>
2. Каменєва Т. В. Мовленнєва майстерність та техніка мовлення психолога. Вісник психології і соціальної педагогіки: Зб. наук. праць. 2010. Вип. 2. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць
3. Ханецька Т., Федоренко А. Вміння формулювати професійні висловлювання як складова комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього психолога. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. 2021. Вип. 15 (60). С. 99–110.

Петро Бойчук

СТРЕС У СТУДЕНТСЬКОМУ ЖИТТІ: ВПЛИВ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ

Сучасне студентське життя супроводжується значними інтелектуальними, емоційними та соціальними навантаженнями. Великий обсяг навчального матеріалу, часті контрольні заходи, дедлайни, фінансові труднощі та адаптація до самотійного життя можуть призводити до підвищеного рівня стресу. Хронічний стрес негативно впливає на когнітивні здібності, знижує мотивацію до навчання, провокує проблеми зі здоров'ям та може сприяти емоційному вигоранню здобувачів освіти.